TÜRKİYE'DE **LİSANSLI DEPOCULUK SİSTEMİ'NİN** VERGİ HARCAMASI YÖNTEMİYLE **YAYGINLAŞTIRILMASI**

>> Ankara'nın Polatlı ilçesine bağlı Üçpınar köyündeki TOBB-TMO Lisanslı Depoculuk Anonim Şirketi.

Lisanslı depoculuk son derece teknik, aynı zamanda "çok taraflı faydalılık" esasında bir sistemdir. Lisanslı depoculuğun bütün ayakları ile **teknik ve hukuki zemin üzerine yerleştirilmesi devletin vergi gelirleri üzerinde de çok olumlu etkiler yaratacaktır.** Lisanslı depoculuk aynı zamanda kayıt dışılığın önlenmesinde de çok önemli bir araç olarak kullanılabilmelidir.

Hazırlayan: Numan ŞAKAR
TOBB Finans Müdürü

Türkiye'nin tarımsal potansiyeli göz önüne alındığında geç kalınmış olmasına rağmen, 17 Mayıs 2005 tarih ve 25730 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu yürürlüğe girmiştir. 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin kurulmasına ilişkin kanun için **"piyasaların oluşması ve risk yönetimine katkı sağlamayı amaçlayan"** ifadesi kullanılıyor. Bu ifade **"üretimde ve fiyatta istikrar"** ile aynı anlamı taşıyor ve bu sistemin Türkiye'de uygulanma isteği belirtiliyor.

LİSANSLI DEPOCULUĞUN KAMU MALİYESİNE SAĞLAYACAĞI FAYDALAR

Lisanslı depoculuk son derece teknik, aynı zamanda "çok taraflı faydalılık" esasında bir sistemdir. Lisanslı depoculuğun bütün ayakları ile teknik ve hukuki zemin üzerine yerleştirilmesi devletin vergi gelirleri üzerinde de çok olumlu etkiler yaratacaktır. Bu yönden bakıldığında Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin tarımsal üreticiler, tacir/sanayiciler ve finansal kurumlar açısından son derece efektif faydaları yanında gelir idaresi/devlet açısından da çok önemli katkıları bulunuyor. Bunlar;

- Üreticiler doğrudan ve cazip finansmana kavuşacağından zamanla tarımsal sübvansiyonlarda (doğrudan gelir desteğinde) azalma imkânı,
- Tarımsal kredilerden kaynaklanan ve Ziraat Bankası tarafından Hazine'ye devredilen görev zararlarında zamanla azalma imkânı,
- Lisanslı Depoculuk Sistemi'ne bırakılan her ürünü ve stoku takip edebilme yolu ile kayıt dışılığı önleme imkânı,
- Oluşturulan bilgi bankası ile sürekli sorgulama yapabilme imkânı,
- Vergi salma konusunda kolaylık ve vergi hasılatında artış imkânı,
- Bütçe (transfer harcamaları) konusunda daha kolay öngörüde bulunabilme imkânı.

Diğer taraftan, lisanslı depoculuğun kurulup işletilmesinde teknik ve hukuki problemler kadar, kuruluş maliyetleri ile işletilmesinden elde edilecek kazancın boyutu da çok önemli. Verim elde edilemeyen bir işletme ile eş değer olarak düşünebile-

>> ABD'de bir lisanslı depo içi görüntüsü.

ceğimiz mevcut lisanslı depoculuk uygulamasının bu açıdan da düşünülüp değerlendirilmesi gerekiyor. Zira lisanslı depoculuk kayıt dışılığın önlenmesinde çok önemli bir araç olarak kullanılabilmeli. Bu sistemin gerçekleştirilmesi ile öteden beri kayıt dışı ekonomi ile mücadele adına tarım sektöründeki sorunlar çözülmüş olacaktır. Nitekim 2007-2013 dönemi kapsayan Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda "Ülkemizde kayıt dışı ekonomiye yönelik çalışmalar bu sorunun boyutunun gelişmiş ekonomilere kıyasla hayli yüksek olduğunu göstermektedir. Kayıt dışı ekonomi alanının büyümesi, bireyler ve işletmeler arasında haksız rekabetin doğmasına, gelir dağılımının bozulmasına, mükelleflerin vergi ödeme isteğinin azalmasına neden olmaktadır. Kayıt dışı ekonominin yaygınlaşması, bu sorunun toplum tarafından meşru bir olgu olarak algılanmasına neden olmakta ve

>> Çorum Ticaret Borsası lisanslı depo kurma çalışmalarını sürdürüyor.

böylece toplumsal değerlerin zedelenmesine yol açmaktadır. Kayıt dışı ekonomi nedeniyle artan kamu finansman ihtiyacının vergi oranlarının yükseltilerek karşılanması, vergiye karşı direnci artırarak kayıt dışılığı besleyen bir kısır döngü oluşturmaktadır. Ayrıca, kayıt dışı ekonomi, ilk aşamada işletmeler açısından rekabet avantajı yaratıyor gibi görünse de, girdiler üzerinde artan vergi yükü ve düşen emek verimliliği sonucunda uluslararası rekabette dezavantaj yaratmaktadır" deniliyor.

Ancak tarım sektöründe bu hedefleri gerçekleştirebilmek için Lisanslı Depoculuk Sistemi'nde kamusal anlamda en geniş teşvik mekanizmasının oluşturulması gerekmektedir. Kamu maliyesi açısından da, bir yandan vazgeçilen bir miktar verginin yerine (vergi harcaması) daha büyük tutarda kayıt dışı kalmış ve vergilendirilmemiş gelire ulaşması diğer yandan da üreticilerin yükselen gelir seviyesi ile harcamaların artmasıyla genel ekonomik yapıdan devletin daha fazla vergi toplamasını sağlayacaktır. Bunu gerçekleştirebilmek için model olarak ABD'de kullanılan Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin ülkemizde de tüm bileşenleri ile birlikte uygulanması yeterlidir. Zira ABD'nin Lisanslı Depoculuk Sistemi'ne geçmesi ile birlikte, bir yandan federal devletlerin tarım vergilerinde gözle görülür şekilde bir artış meydana gelmiş, diğer yandan da hem depolama sorunları yüzünden üreticinin ürünlerinin erkenden elden çıkarması sonucunda çiftçilerin potansiyel gelirinden mahrum olmasının önüne geçilmiş hem de büyük firmaların ve spekülatörlerin fiyatlar üzerindeki volatil hareketleri engellenmiştir. Böylelikle Lisanslı Depoculuk Sistemi ile ticaret (mal) borsaları hem birbirlerini tamamlayan iki unsur olmuş ve ABD dünya mal borsacılığının merkezi durumuna gelmiştir. ABD bunu gerçekleştirirken de Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin başlangıç aşamasında hububat ekiminin yaygın olduğu federal devletlerde çok geniş vergi teşvikleri uygulayarak, sistemin kendi kendine ayakta kalmasına büyük katkı sağlamıştır. Ekonomik gelişmişlik açısından Türkiye'den çok geride olan Mısır'da bile lisanslı depoculuk için devlet tarafından yüzde 50'ye varan nakdi hibe destek programı uygulanmaktadır.

Lisanslı depoculuğun vergi harcaması ile yaygınlaştırılmasında genel ekonomi içinde çarpan etkisinin sonuçları ise ayrı bir araştırma konusudur.

LİSANSLI DEPOCULUKTA MEVCUT TEŞVİK UYGULAMASI VE SONUÇLARI

5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'nun yayımından sonra beklenen yatırımların gerçekleşmemesi üzerine 3 Temmuz 2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5904 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile lisanslı depoculuğa ilişkin bazı vergisel teşvikler getirilmiştir. Günümüzde de geçerli olan vergi düzenlemeleri şunlardır:

- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen Geçici Madde 76 ile tarım ürünleri ticaretini kolaylaştırmak ve geliştirmek üzere oluşturulan tarım ürünleri lisanslı depoculuk sisteminin teşvik edilmesi amacıyla, ürün senetlerinin alım satımından elde edilen kazançların 31 Aralık 2014 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmesi öngörülmektedir.

- 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinin (d) alt bendi ile ürün senetlerinin, senedin temsil ettiği ürünü depodan çekecek olanlara teslimi, ticari sınai, zirai faaliyet veya meslek faaliyetleri çerçevesinde olup olmadığına bakılmaksızın Katma Değer Vergisi'nin konusuna alınmaktadır. Diğer bir ifade ile borsa satış salonlarında veya gümrük depola-

rında yapılan satışlarda, ürün senedinin temsil ettiği ürünler Katma Değer Vergisi'ne tabidir. Bu hükmün vergisel teşvik açısından önemi, ciro silsilesinde Katma Değer Vergisi alınmayacak ancak mülkiyeti temsil eden ürün senedinin nihai olarak son hamilin depodan ürünü teslim alması sırasında Katma Değer Vergisi'nin stopaj yolu ile ödenecek olmasıdır.

● 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 9. maddesinin sonuna eklenen fıkra ile de ürün senetlerinin, senedin temsil ettiği ürünü depodan çekecek olanlara tesliminde, bu işlemlere ait Katma Değer Vergisi'nin ödenmesinden lisanslı depo işleticileri sorumlu tutulmuş diğer bir ifade ile depo işletmecilerine Vergi Usul Kanunu'na göre "vergi sorumlusu" görevi tevdi edilmiştir.

● 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 10. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (k) bendine göre, ürün senetlerinin, senedin temsil ettiği ürünü depodan çekecek olanlara teslim işlemlerinde, vergiyi doğuran olay hükme bağlanmıştır.

● 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 13. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (ğ) bendi uyarınca ürün senetlerinin, işlem gördüğü ürün ihtisas borsaları ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı) ürün senedi alım satımı konusunda izin alan ticaret borsaları aracılığıyla yapılan ilk teslimi Katma Değer Vergisi'nden istisna tutulmak suretiyle bu kapsamdaki ilk işlemler söz konusu vergiden arındırılmıştır.

● 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen (t) bendine göre, ürün senetlerinin, işlem gördüğü borsalardaki ilk teslimi ile senedin temsil ettiği ürünü depodan çekecek olanlara teslimi dışındaki teslimlerinin Katma Değer Vergisi'nden istisna tutulması amaçlanmış, bu kapsamda vergiden istisna edilen işlemlerle ilgili olarak yüklenilen vergilerin indirimine imkân tanınmıştır.

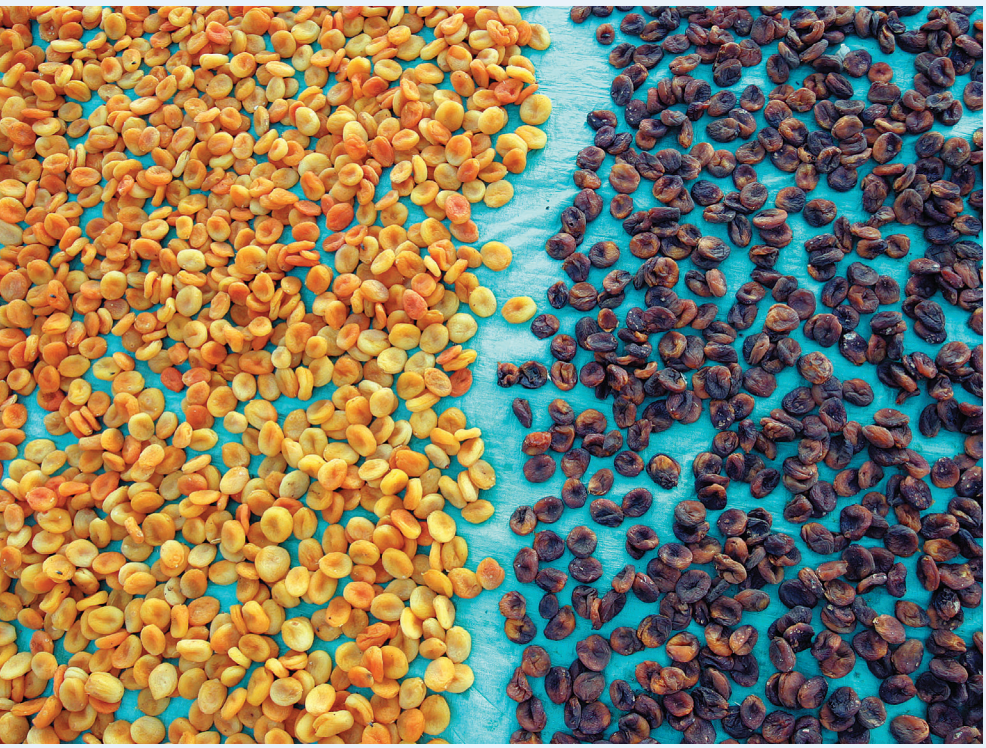
● 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu'na ekli (2) sayılı tablonun "IV- Ticari ve medeni işlerle ilgili kâğıtlar" başlıklı bölümüne 40. fıkra eklenmiştir. Bu kanun hükmü uyarınca Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında, mudi ile lisanslı depo işletmesi arasında düzenlenen mukavelenameler ve ürün senetleri damga vergisinden istisna edilmiştir.

● Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin 2009/1 nolu tebliğin 10. maddesine göre, gümrük vergisi muafiyeti, Katma Değer Vergisi istisnası, yatırım indirimi, yatırım yeri tahsisi, sosyal güvenlik işveren prim desteği, faiz desteği gibi hükümler bulunmaktadır. Ancak bu

kolaylıkların bir kısmı genel, büyük çoğunluğu ise bölgesel teşviklerden oluşmaktadır.

Belirtilen düzenlemeler Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin gelişmesine hemen hemen hiç katkı sağlamamıştır. 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'nun yayımlanmasından 5904 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun yayımlanmasına kadar geçen yaklaşık 4,5 yıllık süre içinde hiçbir lisanslı depoculuk şirketi kurulmadığı gibi, toplam 7 yıllık süre içinde de ancak bir şirket faaliyete geçmiştir. Bu şirket de 40 bin ton kapasiteli olup Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) ortaklığı ile kurulmuştur. Diğer taraftan 5904 sayılı kanunda belirtilen Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançların gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmesine ilişkin geçici teşvik süresi 31 Aralık 2014'de sona erecektir. Yani iki yıldan az bir süre kalmıştır. Türkiye'nin tarımsal ürün potansiyeli ve nüfusu düşünüldüğünde mevcut uygulamalar ile ortaya çıkan tablonun iyi tahlil edilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifade ile mevcut vergisel düzenlemeler yerine Türkiye'de Lisanslı Depocu-

luk Sistemi gelişiminin uzun vadeli ve en geniş teşvik sistemi ile mümkün olduğu artık iyice anlaşılmaktadır.

UZUN SÜRELİ VERGİSEL TEŞVİK İÇİN SİMÜLASYON

Bu açıklamalardan sonra özellikle vazgeçilen verginin (vergi harcaması) yerine daha büyük tutarda kayıt dışı kalmış ve vergilendirilmemiş gelire ulaşılması konusuna bir simülasyon ile örnek verelim.

Varsayımlar:

- TÜİK 2011 verilerine göre 2010 yılında Türkiye'de hububat ekimi yapılan toplam 121 milyon 2 bin 714 dekar tarım arazisinin tamamına hesaplama kolaylığı açısından buğday ekildiği,
- TÜİK 2011 verilerine göre 2010 yılında toplam hububat üretimi olan 32 milyon 772 bin 550 ton hububatın tamamının buğday olduğu,
- Buğdayın ortalama fiyatının da 0,70 ₺/Kg olduğu,
- Üretimin tamamının kayıt altına alındığı,
- Küçük çiftçi muafiyetinin olmadığı, işletme büyüklüğünün gerçek gelir sınırları içinde kaldığı,
- Gelir ve kurumlar vergisi oranının yüzde 20 olarak esas alındığı,
- Katma Değer Vergisi'nin (I) sayılı listede yer alan oran olan yüzde 1 olarak kabul edildiği,
- 5904 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 5 yıllığına getirilen bazı vergisel teşviklerin sona erdiği, (31 Aralık 2014 tarihi sonrası)
- Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin 2009/1 nolu tebliğin 10. maddesine göre belirtilen bölgelerde yatırım yapılmadığı,
- Lisanslı depo yatırımlarının beher kapasitesinin 75 bin ton olduğu ve tüm buğday üretiminin lisanslı depoya teslimi ile her lisanslı deponun 12 ay boyunca tam dolu olarak kazanç ve irat kaydettiği ve bütün üretimi depolamak için 109 depo tesis edildiği, kabul edilmektedir. Buna göre şöyle bir büyüklüğe ulaşılmaktadır:

Tarla Büyüklüğü (Dekar)	121.002.714
Kg Fiyatı (₺)	0,70
Toplam Üretim (Ton)	32.772.550
₺ Tutarı	22.940.785.000
Giderler (yaklaşık % 40) ₺	9.176.314.000
Vergilendirilebilir Zirai Kazanç (₺)	13.764.471.000
Vergi %20 ₺	2.752.894.200

Bu varsayımlara göre, toplam üretim 32 milyon 772 bin 550 ton, hasılat tutarı 22,9 milyar ₺, üretim giderleri 9,2 milyar ₺ ve gerçek usule göre de vergilendirilebilir zirai kazanç olan 13,8 milyar ₺ üzerinden, 2,8 milyar ₺ vergi tahakkuku yapılmaktadır.

Diğer taraftan, hububat üretimi yapılan toplam 121 milyon 2 bin 714 dekar tarladan elde edilen toplam 32 milyon 772 bin 550 ton buğdayın tamamının kısım kısım lisanslı depoya teslim edileceği varsayılarak, bu rekolteyi kapsayacak lisanslı depo kurulması, söz konusu rekolte üzerinden deponun maliyeti, kapasitesi, gelir durumu ile depoya teslimde bulunan üreticilerin değer artış kazancı üzerinden gelir vergisi ve ürünün depodan çekilmesinde hesaplanan Katma Değer Vergisi durumuna göz atalım. Buna ilişkin simülasyon da şöyle oluşmaktadır:

121 milyon 2 bin 714 dekar ekim alanından elde edilen toplam 32 milyon 772 bin 550 ton buğdayın tamamının depolanabilmesi için, her biri 10 milyon ₺ yatırım ile 75 bin ton kapasiteli 109 adet lisanslı depo işletmesi yatırımı yapılması halinde depoların toplam maliyeti 1,1 milyar ₺ olarak hesap edilmektedir. Yapılan lisanslı depo işletmelerinin toplam ilk tesis ve taazzuv Katma Değer Vergisi (teşvikli yatırımlarda muaf olmasına rağmen) basitçe 196,2 milyon ₺ tutmaktadır. TMO depolama ücreti baz alınarak, buğdayın tonu aylık 1,50 ₺'den depolanmakta, bu da 12 ay boyunca tam doluluk-la 109 lisanslı depo işletmesi için toplam 147,2 milyon ₺ hasılat hesaplanmaktadır. Elde edilen 147,2 milyon ₺ hasılatın tamamı kâr olmayıp, işletme masrafları ve diğer giderlerin bu tutardan düşülmesi gerekmektedir. Bu masrafların da 58,9 milyon ₺ olarak hesaplanarak düşüldüğünde 109 lisanslı depo işletmesinin kârı 88,3 milyon ₺ olarak gerçekleşmektedir ki, bu kâr üzerinden 29,4 milyon ₺ kurumlar vergisi ödenmesi gerekmektedir. **Yapılan yatırımın geri dönüş süresinin kısalığı o yatırımı cazip kılan faktörlerin başında gelmektedir. Sonuçta son derece önemli olan bir sistemin kamusal yüklerle kârlılığı sağlanamamaktadır.**

Sistem üzerindeki kamusal yükler açısından üreticilerin lisanslı depo işletmesine teslim ettikleri üründe satış aşamasına kadar yüzde 10 değer artışı meydana geldiği varsayılarak, değer artışı üzerinden de yine yüzde 20 vergi tahakkuku olan 458,8 milyon ₺'nin de eklenmesi mümkündür. Lisanslı depo işletmesine teslim edilen buğdayın 0,70 ₺'den toplam değeri 22,9 milyar ₺, üreticilerin yüzde 10'luk fiyat artışı karşısında ürün makbuzlarını sattıklarında da nihai alıcıların ödeyecekleri Katma Değer Vergisi tutarı 229,4 milyon ₺ hesap edilmektedir. Buna göre, yukarıdaki iki tablonun sonuçlarından (sadece hububat-buğday için) sistem üzerindeki kamusal yükler açısından şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır.

Lisanslı Depo İşletme Adedi	109
Bir Lisanslı Depo İşletmesine Yapılan Yatırım Tutarı (₺)	10.000.000
Toplam Lisanslı Depo İşletmesi Yatırım Tutarı (₺)	1.090.000.000
İlk Tesis Taazzuv Katma Değer Vergisi (₺)	196.200.000
Lisanslı Depo İşletmesi Depolama Ücreti (Ton/Aylık)	1,50
10 milyon ₺ Yatırım ile Lisanslı Depo İşletmesi Hacmi (Ton)	75.000
Lisanslı Depo İşletmesi Toplam Depo Hacim (Ton)	8.175.000
Bir Lisanslı Depo İşletmesine Yapılan Yatırım Tutarı (₺)	10.000.000
Toplam Lisanslı Depo İşletmesi Yatırım Tutarı (₺)	1.090.000.000
İlk Tesis Taazzuv Katma Değer Vergisi (₺)	196.200.000
Lisanslı Depo İşletmesi Depolama Ücreti (Ton/Aylık)	1,50
10 milyon ₺ Yatırım ile Lisanslı Depo İşletmesi Hacmi (Ton)	75.000
Lisanslı Depo İşletmesi Toplam Depo Hacim (Ton)	8.175.000
Yıllık Hacim (Ton)	32.700.000
Hacmin ₺ Tutarı	22.940.8-785.000
Toplam Lisanslı Depo İşletmesi Kazancı (₺)	147.150.000
Toplam Lisanslı Depo İşletme Giderleri (yaklaşık % 40 ₺)	58.860.000
Toplam Lisanslı Depo İşletmesi Net Kazancı (₺)	88.290.000
Toplam Lisanslı Depo İşletmesi Kurumlar Vergisi % 20 (₺)	29.430.000
Ürün Değer Artış Kazancı Üzerinden Gelir Vergisi (₺)	458.815.700
Ürünün Depodan Çekilmesinde Hesaplanan Katma Değer Vergisi (₺)	229.407.850

1. Zirai Faaliyetlerin Kayıt Altına Alınması İle Elde Edilen Vergi (₺)	**2.752.894.200**
2. İlk Tesis Taazzuv Katma Değer Vergisi (₺)	196.200.000
3. Ürünün Depodan Çekilmesinde Hesaplanan Katma Değer Vergisi (₺)	229.407.850
4. Depo Kurumlar Vergisi (₺)	29.430.000
5. Ürün Değer Artış Kazancı Üzerinden Gelir Vergisi (₺)	458.815.700
6. Toplam (2+3+4+5) (₺)	913.853.550
Fark (1-6) (₺)	**1.839.040.650**

Sadece hububatın (buğdayın) baz alındığı bu simülasyonda lisanslı depoculuk faaliyetinden ortaya çıkan vergilerin toplamı 913,9 milyon ₺ iken, toplam buğday üretiminin kayıt altına alınması ile ortaya çıkan zirai kazanç üzerinden gelir vergisi tahakkuku 2,8 milyar ₺ olup fark 1,8 milyar ₺'dir. Bu durumda, lisanslı depoculuk faaliyetlerinin, depo ve üretici açılarından vergilendirilmesi yerine, tarımsal üretimin bu yolla kayıt altına alınarak teşvik süresi sonundan itibaren uzun vadede vergilendirilmesi daha uygun olacaktır.

Diğer taraftan, 2009 Bütçe Yılı Beyana Dayanan Gelir Vergisi Tahsilatı 2,3 milyar ₺'dir. Simülasyonda sadece kayıt altına alınarak ödendiği varsayılan Zirai Kazanç Üzerinden Gelir Vergisi Tahsilatı ise 2,8 milyar ₺ ile 2009 Bütçe Yılı Beyana Dayanan Gelir Vergisi Tahsilatı'ndan daha fazladır. Kaldı ki, Beyana Dayanan Gelir Vergisi Tahsilatı içinde bütün kazanç ve irat türleri yer alırken, simülasyonda ortaya çıkan vergi hasılatı sadece zirai kazançlara aittir. Bunun yanında, yine 2009 dönemine ait gelir vergisi beyan bilgilerine göre, zirai kazanç elde eden 5 bin 213 mükellefin beyan ettiği kazanç tutarı sadece 86,2 milyon ₺'dir. Böylesine düşük beyan göz önüne alındığında **uzun süreli ve en geniş teşvikler uygulanarak zirai faaliyetlerin kayıt altına alınmasında en uygun aracın Lisanslı Depoculuk Sistemi olduğu ve bu sistemin korunması gerektiği düşünülmektedir.**

LİSANSLI DEPOCULUK SİSTEMİ İÇİN VERGİSEL TEŞVİK ÖNERİSİ

- Lisanslı depo işletmelerinin kazanç ve iratları 31 Aralık 2022 yılına kadar 10 yıl süre ile Kurumlar Vergisi'nden müstesna tutulmalıdır.
- 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar, 31 Aralık 2022 tarihine kadar 10 yıl süre ile gelir ve kurumlar vergisinden müstesna tutulmalıdır.
- Ürün senetlerinin hamile tesliminden başlayarak takip eden silsileli teslimlere asla Katma Değer Vergisi ihdas edilmemelidir.
- Lisanslı depoların kurulmasında teşvik belgesine bağlanmış bölgesel Katma Değer Vergisi istisnası yerine, teşvik belgesiz yatırımlarda da yatırım mallarının yurt içinden temin edilmesi kaydıyla bu yatırımlarda Katma Değer Vergisi istisnası uygulanmalıdır.
- 31 Aralık 2022 tarihine kadar 10 yıl süre ile ürün senetlerinin finansal aracı kuruluşlara teminat maksadıyla verilerek karşılığında kredi kullanılması veya finansal amaçlı herhangi bir işlem durumunda, kamusal yükümlülüğe tabi bu finansal işlemlerin muafiyet ve istisna kapsamına alınması sağlanmalıdır.
- Finansal aracı kuruluşların, teminat ve benzeri yollarla elde ettikleri ürün senetlerine dayalı menkul kıymetleştirme yapmaları durumunda, ikincil piyasada alım satımdan doğan kazanç ve iratlar hem alıcı ve satıcılar açısından, hem de finansal aracı kuruluşlar açısından gelir ve kurumlar vergilerinden müstesna tutulmalıdır.

LİSANSLI DEPOCULUK UYGULAMASINA İLİŞKİN TESPİTLER VE ÖNERİLER

- Bugün itibariyle, Türkiye'de arzu edilen seviyede bir piyasa derinliği yoktur. Çünkü Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu çıkmasına rağmen henüz beklenilen adet ve kapasitede faaliyet gösteren depo bulunmamaktadır.
- Özel sektörün bu sisteme yatırımcı olarak dâhil edilmesi için emek ve nakdi sermaye desteği veren tek kurum Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'dir.
- TMO'nun kamu kaynağı ile işlem yapan müdahaleci kamu kurumu sıfatıyla serbest piyasa

ekonomisi kurallarına aykırılık oluşturması da göz önüne alınarak bu sistemden çıkması gerekmektedir. Aksi durumda, TMO'nun veya kamu otoritesinin tacir gibi bu sistemin içinde rol üstlenmesi, özel sektör lisanslı depo işletmelerinin bu sisteme soğuk bakmalarına ve sistemden çıkmalarına yol açacaktır.

● Kurumsal yapılanma yanında, ürün ihtisas borsalarının kurulması ve geliştirilmesi gibi acil adımların bir an önce atılması gerekmektedir. Ancak bu adımların atılması ve diğer olumsuz şartların iyileştirilmesi halinde gelişmiş ve derinliği olan bir piyasa oluşacaktır.

● Mülkiyeti temsil eden ürün senetleri konusunda **"kıymetli evrak-menkul kıymet"** kavramı henüz netleşmemiştir. Depoya teslim edilen ürün senedinin, temsil ettiği tarımsal ürünlerin değeri rekabet ortamında ticaret borsalarında oluşmaktadır. Dolayısı ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 832 ve takip eden maddelerinde de açıkça belirtildiği gibi, karşılığında gözle görülebilen elle tutulabilen bir menkul mülkiyeti temsil eden bir ürün senedinin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca yetkilendirilen "Ticaret Borsaları"nda veya "Ürün İhtisas Borsaları"nda alım satımı sağlanmalıdır. Dolayısıyla, "Ürün İhtisas Borsaları" bir an önce özel nitelikli ve mal teslimine dayalı anonim şirket statüsünde kurulmalıdır. Bu nedenle depoya teslim edilen tarımsal ürün senedinin, kıymetli evrak veya menkul kıymet olup olmadığına bakılmaksızın kesin alım satımının yapılacağı ve ikincil piyasasının oluşacağı adres **"Ürün İhtisas Borsaları"** olmalıdır.

● Tarım sektöründe yüksek kayıt dışılık bulunmaktadır. 2009 dönemine ait Gelir Vergisi Beyan bilgilerine göre, zirai kazanç elde eden 5 bin 213 mükellefin beyan ettiği kazanç tutarı sadece 86,2 milyon ₺'dir. Diğer taraftan ticaret borsalarının tescil işlemlerinden dolayı aynı döneme ait stopaj tutarı 538,7 milyon ₺'dir. Büyüklü küçüklü 3 milyon 100 bin tarımsal işletmenin olduğu belirtilen Türkiye'de zirai kazançlar üzerinden toplanan vergiler arasındaki yükseklik farkı düşündürücüdür.

● 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda da özellikle vurgulanmasına rağmen kayıt dışılıkla mücadele için en uygun aracın tarım sektöründe Lisanslı Depoculuk Sistemi olması karşısında bu sisteme verilen destekler yetersiz kalmaktadır.

● Türkiye'de de gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar paralelinde Lisanslı Depoculuk Sistemi uygulanması halinde, başta hububat, baklagiller, pamuk, fındık ve zeytinyağı olmak üzere Türkiye açısından son derece büyük öneme sahip ürünlerin ticaret hacminde, kalitesinde, arz ve talebin dengelenmesinde ve fiyatların istikrarının sağlanmasında büyük gelişmeler kaydedilecektir.

● Ancak, sistemin başarıya ulaşabilmesi için "olmazsa olmaz" niteliğindeki **vergi avantajları, ürün standardı, banka-borsa-lisanslı depo mekanizması** gibi ön koşulların mutlaka yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunlar içinde Lisanslı Depoculuk Sistemi'nin başarısı için belki de en önemli ve özellikli unsur, **Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Katma Değer Vergisi istisnaları, toplam yatırım tutarının yüzde 25'inden az olmamak ve yerli teçhizat alımında kullanılmak üzere nakdi hibe destek programı, işveren sosyal güvenlik prim desteği, yatırım yeri tahsisi** gibi kamu destekleridir.

● 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu, Türk tarım sektörü için milat kabul edilmelidir. **"Lisanslı depolar Türk tarım sektörünün serbest bölgeleri"** olmalı ve bu yönde gerekli hukuki ve idari düzenlemeler yapılmalıdır. Bu düzenlemeler aynı zamanda sistemin başarısını belirleyecektir.